

Muutakin kuin talouskasvua

■ Tommi Lehtonen

Yliopistot vaikuttavat yhteiskuntaan ennen muuta tutkimuksella ja opetuksella. Niillä yliopistot luovat ja ylläpitävät ihmiskunnan korkeimpia tiedollisia saavutuksia sekä kulttuuria ja sivistystä. Sivuvaikutuksena korkeakoulut säteilevät ympäristöönsä taloudellista ja muuta toimeliaisuutta.

Korkeakoulujen arviointineuvoston tuore raportti *Korkeakoulut yhteiskunnan kehittäjinä* tyypistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden talouskasvuksi ja kilpailukyvyksi. Raportissa mainitaan yhtenä hyvänä käytäntönä Epanet eli Etelä-Pohjanmaan korkeakouluverkosto. Verkoston toiminnan kerrotaan painottuvan kehittämistyöhön ja soveltavaan tutkimukseen. Arviointiryhmä kiittää, että painotus ”tukee yrityselämän ja yhteiskunnan ongelmien ratkaisua sekä aktiivista kehittämistyötä” (s. 47). Kaikki verkoston jäsenet eivät kuitenkaan ole vakuuttuneita tästä, vaan panostuksesta tutkimukseen odotetaan suurempaa hyötyä. Isonkyrön kunnanhallitus päätti vastikään, että kunta vetäytyy Epanetin rahoittamisesta, koska hankkeilta puuttuu selkeä kytkentä kunnan elinkeinoelämään ja sen palvelujen kehittämiseen.

Korkeakoulut yhteiskunnan kehittäjinä -raportti sisältää paljon suosituksia, jotka keskittyvät yksipuolisesti talouskasvun tukemiseen. Korkeakoulujen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden muut ulottuvuudet, kuten kulttuuri, sivistys ja kriittinen ajattelu, jäävät sivuun.

Arviointiryhmä kehottaa nostamaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja Suomen kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistamisen omaksi tulosalueeksi korkeakoulujen tutkimustehtävän ja opetustehtävän rinnalle (s. 110). Ryhmän mukaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden merkitys maamme kansainväliselle kilpailukyvyllä on sisällytettävä

erilaisiin koulutus-, tutkimus- ja innovaatiopolitiisiin ohjelmiin. Vastaava kirjaus on tehtävä myös korkeakoulujen omiin toimintasuunnitelmiin ja tavoitteiden määrittelyihin (s. 111). Raportissa linjataan myös elinkeino- ja koulutuspolitiikan yhteensovittamista. Korkeakoulujen tulee siksi olla laatimassa ja toteuttamassa kansallisia ja alueellisia elinkeinostrategioita (s. 113).

Arviointiryhmä tiivistää näkemyksensä seuraavasti: ”Yhteiskunnan tarpeet huomioiden voisi arvioida, että kolmannen tehtävän tavoitteenasettelu tulisi tehdä nimenomaisesti yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta, ei vain yliopistojen tieteellisen tuloksen näkökulmasta” (s. 42).

Jos tämä näkemys omaksutaan kriittikittävästi, yliopistoista uhkaa tulla yritysten suunnittelu- ja kehitysosastojen jatkeita. Yliopistot kelvannevat myös ajatushautomoiksi ja selvitysten tekijöiksi esimerkiksi ministeriöille, aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille.

Perustutkimus ja muut taloudellisesti tuottamattomat alat näivettyisivät. Kuinka moni yritys tai kunta kaipaa esimerkiksi kosmologiaa tai sanskritia?

Raportissa todetaan kuitenkin säällisesti: ”Tavoitteena on määritellä yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden tavoitteet ja tulostriittit kunnioittaen korkeakoulujen erilaisuutta, alueellisuutta ja erityistehtäviä” (s. 94). Tiedeyhteisön pitää olla nyt hereillä.

Kirjoittaja toimii filosofian yliopistonlehtorina Vaasan yliopistossa.

Korkeakoulut yhteiskunnan kehittäjinä (18.6.2013) on ladattavissa osoitteesta http://www.kka.fi/files/1925/KKA_0513.pdf